

Kliimakindla majanduse seadus

1. peatükk Üldsätted

§ 1. Seaduse reguleerimisala ja eesmärk

(1) Käesoleva seadusega sätestatakse põhimõtted ja eesmärgid kliimamuutuste leevendamiseks ja kliimamuutustega kohanemiseks ning nende eesmärkide täitmise seire ja aruandluse nõuded.

(2) Käesoleva seaduse eesmärk on vähendada riigi sõltuvust imporditavatest fossiilkütustest ning suurendada ühiskonna ja majanduse vastupanuvõimet kliimamuutustele, tugevdades seeläbi riigi strateegilist iseseisvust ning luues eeldused keskkonnahoidliku ja konkurentsivõimelise majanduse arenguks ning inimeste heaolu kasvuks.

§ 2. Terminid

(1) Kasvuhoonegaaside heitkogus käesoleva seaduse tähenduses on riigisisesele tekkivate kasvuhoonegaaside heide atmosfääri väljendatuna süsinikdioksiidi ekvivalendina.

(2) Kliimamuutuste leevendamine on käesoleva seaduse tähenduses meetmete rakendamine kasvuhoonegaaside heite vältimiseks või vähendamiseks ning süsiniku sidumise suurendamiseks.

(3) Kliimamuutustega kohanemine on käesoleva seaduse tähenduses meetmete rakendamine kliima muutumisega kaasnevate riskide maandamiseks, et tagada ühiskonna, majanduse ning ökosüsteemide vastupanuvõime ja heaolu.

(4) Kliimanetraalsus on käesoleva seaduse tähenduses kasvuhoonegaaside heite ja sidumise vaheline tasakaal, mille tulemusena kasvuhoonegaaside heide ei ületa sidumist.

(5) Kliimakindlus on käesoleva seaduse tähenduses valmisolek, vastupanu- ja reageerimisvõime võimalikele lühi- ja pikaajalistele kliimamõjudele ning võime nende mõjudega kohaneda viisil, mis on kooskõlas kliimanetraalsuse eesmärgiga ning energiatõhususe esikohale seadmise põhimõttega.

(6) Kasvuhoonegaaside sidumine on käesoleva seaduse tähenduses nende looduslik või tehnoloogiline eemaldamine atmosfäärist või heidet põhjustavate tegevuste käigus eralduvate kasvuhoonegaaside püsiv eemaldamine enne atmosfääri sattumist.

2. peatükk

Põhimõtted

§ 3. Fossiilkütustega seotud uute investeeringute vältimine

(1) Vabariigi Valitsuse seaduse §-s 38 sätestatud täidesaatva riigivõimu asutused ja nende hallatavad riigiasutused ei tee alates aastast 2030 investeeringuid fossiilkütustesse, nendega seotud tehnoloogiasse ja taristusse välja arvatud juhtudel kui julgeoleku, siseturvalisuse ja elutähtsate teenuste tagamiseks puuduvad kuluefektiivsed ja töökindlad alternatiivid, kui investeeringud toetavad üleminekut puhtale majandusele, või kui tehnoloogiliselt ei ole võimalik fossiilkütuseid vähese või nullheitega kütustega asendada.

(2) Keskvalitsus riigieelarve seaduse § 2 lg 2 punktide 1 ja 2 mõistes ja riigi äriühing riigivaraseaduse § 3 lg 1 punkti 1 mõistes ei tee investeeringuid uutesse fossiilkütustel põhinevatesse energiatootmisüksustesse välja arvatud juhtudel kui need on vajalikud olemasolevate käitiste töö või elutähtsa teenuse toimepidevuse tagamiseks, tegemist on üleminekukütusega või kui investeeringud toetavad üleminekut puhtale majandusele.

§ 4. Õiglase ülemineku põhimõte

Käesolevas seaduses sätestatud kliimamuutuste leevendamine ja kliimamuutustega kohanemine (edaspidi *kliimaeesmärgid*) saavutatakse õiglaselt ja kaasavalt, võimaldades ühiskonnarühmadel, sektoritel ja ettevõtjatel, sealhulgas haavatavatel, ning tulevastel põlvkondadel, kohaneda ja panustada kliimaeesmärkide saavutamisse ilma liigset koormat kandmata.

§ 5. Kliimakindluse tagamise põhimõte

Kliimaeesmärkide seadmise ning nende saavutamiseks vajalike meetmete rakendamisega tugevdatakse strateegilise taristu, ettevõtete ja kodumajapidamiste vastupanuvõimet kliimamuutustega seotud riskidele.

§ 6. Teaduspõhisus

Kliimaeesmärgid seatakse ja nende saavutamiseks vajalikke meetmeid kavandatakse ja rakendatakse kooskõlas parima kättesaadava teadusliku teadmiselega.

§ 7. Teiste keskkonaeesmärkidega kooskõla hoidmise põhimõte

Kliimaeesmärkide seadmisel ning nende saavutamiseks vajalike meetmete kavandamisel ja rakendamisel välditakse teiste keskkonaeesmärkide, sealhulgas elurikkuse eesmärkide olulist kahjustamist, ning alternatiivsetest meetmetest eelistatakse erinevate keskkonaeesmärkide kooskõla pakkuvaid lahendusi.

§ 8. Konkurentsivõimelise puhta majandusarengu põhimõte

Puhtale majandusele üleminekul lähtutakse vajadusest edendada null- ja vähese süsinikuheitega tehnoloogiate arendamist ning kasutuselevõttu viisil, mis tagab juurdepääsu taskukohasele, stabiilsele ja puhtale energiale, kohtleb majandussektoreid võrdselt ning toetab majanduse arengut, uute töökohtade loomist, kohaliku toidutootmise toimepidevust ja riigi isevarustatuse võimekust.

§ 9. Ringmajanduse põhimõte

Ressursse kasutatakse viisil, mis minimeerib esmase toorme kasutuse ja jäätmetekke, soodustab toodete ja ehitiste pikaajalist kasutamist ning mitmekesistab ja tõhustab kohaliku, taastuva ja teise toorme väärindamist, luues ühiskonnale suurimat võimalikku väärtust.

§ 10. Kestliku ruumilise arengu põhimõte

Kestlik ruumiline areng põhineb kvaliteetse ruumi kriteeriumitel, mida toetavad kompaksete alade tihendamine, valglinnastumise vältimine, asulasüdame mitmekesistamine, linnaregioonide terviklik käsitlemine, ligipääsetavuse tagamine ning ühistranspordikeskne planeerimine.

3. peatükk Kliimaeesmärgid

§ 11. Riigi kasvuhoonegaaside heitkoguse piiramise eesmärk

Riigi kasvuhoonegaaside heite vähendamise piirid võrreldes 2022. aasta heitkogusega on järgmised:

- 1) heitkogust vähendatakse 2030. aastaks 9 protsenti;
- 2) heitkogust vähendatakse 2035. aastaks 29 protsenti;
- 3) heitkogust vähendatakse 2040. aastaks 51 protsenti;
- 4) 2050. aastaks saavutatakse kliimanetraalsus, vähendades eelkõige kasvuhoonegaaside heitkogust ning tasakaalustades jääkheidet tehnoloogiliste ja looduspõhiste sidumislahenduste abil.

§ 12. Kliimamuutustega kohanemise eesmärgid

(1) Kliimamuutustega kohanemise eesmärk on suurendada ühiskonna, majanduse ja ökosüsteemide vastupanuvõimet, vähendada haavatavust kliimamuutuste ebasoodsate mõjude suhtes ning parandada elanikkonna teadlikkust kliimamuutustest ja kliimariskidest.

(2) Vastutavad ministriumid seavad kliimamuutustega kohanemise eesmärgid valdkonna arengukavades ja programmides koos mõõdikute ja kavandatavate meetmetega.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud meetmete planeerimisel ja käesoleva seaduse § 14 lõikes 1 nimetatud tegevuskava koostamisel eelistatakse ja edendatakse looduspõhiseid kohanemislahendusi.

§ 13. Teekaardid

(1) Käesoleva seaduse § 11 sätestatud kliimaeesmärkide saavutamiseks ja konkurentsivõime tõstmiseks koostatakse sektoraalsed teekaardid, mis on üldise suuna näitajaks.

(2) Koostatakse kliimamuutustega kohanemise teekaart, milles seatakse kliimamuutustega kohanemise eesmärgid, meetmed ja tegevuskava eesmärkide täitmiseks ning mõõdikud meetmete edukuse hindamiseks.

(3) Käesoleva paragrahvis nimetatud teekaardid koostab kliimavaldkonna eest vastutav ministeerium koostöös teiste asjassepuutuvate ministeeriumite ja huvirühmadega.

§ 14. Kohaliku omavalitsuse üksuse kohustused

(1) Kohaliku omavalitsuse üksus koostab kohaliku omavalitsuse energia- ja kliimakava, kus on seatud kvantitatiivsed kasvuhoonegaaside heite vähendamise eesmärgid ning kliimamuutustega kohanemise eesmärgid koos tegevuskavaga nende eesmärkide saavutamiseks.

(2) Kohaliku omavalitsuse üksuse energia- ja kliimakava võib olla eraldiseisev dokument või kohaliku omavalitsuse üksuse arengukava osa.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud energia- ja kliimakava ajakohastatakse vähemalt iga viie aasta tagant.

(4) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud energia- ja kliimakava sisu ja koostamise nõuded kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega.

4. peatükk

Aruandlus, seire ja prognooside koostamine

§ 15. Riikliku kliimaaruande koostamine

(1) Kliimaaruanne koostatakse kord aastas ja see sisaldab riikliku kasvuhoonegaaside heitkoguste inventuuri andmeid ning kliimaeesmärkide täitmise hinnangut.

(2) Kliimaeesmärkide täitmise hinnang sisaldab:

1) ülevaadet kasvuhoonegaaside heite prognoosist olemasolevate ja kavandatavate meetmetega;

2) võrdlust viimase kasvuhoonegaaside heite prognoosiga.

(3) Vähemalt igal viiendal aastal sisaldab kliimaaruanne lisaks käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatule:

1) ülevaadet seiratavaks ajavahemikuks seatud kliimamuutustega kohanemise eesmärkide täitmisest;

2) majanduse konkurentsivõime hinnangut;

3) tehnoloogilise valmisoleku, sealhulgas süsiniku püüdmise tehnoloogiate efektiivsuse hinnangut.

(4) Vähemalt igal kümnendal aastal sisaldab kliimaaruanne lisaks käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatule kliimariskide hinnangut, mis sisaldab:

1) kliimamuutuste võimalikke projektsioone keskpikas ja pikas vaates;

2) tegevusvaldkondade ja piirkondade kirjeldust, kus kliimamuutustega kaasnevad riskid on eriti suured.

(5) Kliimavaldkonna eest vastutav ministeerium koordineerib ja korraldab kliimamuutuste leevendamise ja kliimamuutustega kohanemise aruandlust ja seiret, sealhulgas kliimaaruande koostamist, välja arvatud käesoleva paragrahvi lõike 3 punktis 2 nimetatud konkurentsivõime hinnangu puhul, mille koostamist korraldab majandusvaldkonna eest vastutav ministeerium.

(6) Kliimavaldkonna eest vastutav ministeerium võib käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud kasvuhoonegaaside heitkoguste inventuuri ja lõikes 2 nimetatud kliimaeesmärkide täitmise hinnangu koostamise üle anda atmosfääriõhu kaitse seaduse §-s 143 nimetatud halduslepinguga.

(7) Käesoleva paragrahvi lõikes 4 nimetatud hinnangu koostab Keskkonnaagentuur.

§ 16. Kliimaaruande menetlus ja avalikustamine

(1) Kliimaaruanne koostatakse iga aasta 30. aprilliks.

(2) Valdkonna eest vastutav minister esitab kliimaaruande Vabariigi Valitsusele.

(3) Vabariigi Valitsus esitab kliimaaruande Riigikogule tutvumiseks hiljemalt sama aasta 1. juuniks.

§ 17. Kliimaaruande põhjal arengukavade, teekaartide ja programmide uuendamine ning kliimaeesmärkide ja meetmete kohandamine või uute eesmärkide seadmine

(1) Kliimaaruande põhjal uuendatakse vajaduse korral kliimaeesmärkide saavutamise tagamiseks arengukavasid, teekaarte ning programme, arvestades riigieelarve seaduse § 20 lõike 5 alusel kehtestatud korda.

(2) Kliimaaruande alusel, arvestades eelkõige käesoleva seaduse § 15 lõikes 1 sätestatud kliimaeesmärkide täitmise hinnangu tulemusi, teeb kliimavaldkonna eest vastutav minister vajaduse korral ettepaneku § 11 ja 12 sätestatud kliimaeesmärkide kohandamiseks või uute eesmärkide seadmiseks.

§ 18. Kliimanõukoda

(1) Kliimanõukoja koosseisu kehtestab valdkonna eest vastutava ministri ettepanekul Vabariigi Valitsus korraldusega.

(2) Kliimanõukoja ülesanded ja töökorra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.

(3) Kliimanõukoja moodustamisel küsib valdkonna eest vastutav minister kirjalikult ettepanekut Riigikogult.

5. peatükk

Rakendussätted

§ 19. Kohaliku omavalitsuse energia- ja kliimakavade kehtestamine

Käesoleva seaduse §-s 14 sätestatud kohaliku omavalitsuse energia- ja kliimakava kinnitab kohaliku omavalitsuse üksus hiljemalt kahe aasta jooksul pärast käesoleva seaduse jõustumist.

§ 20. Esimese kliimaaruande koostamine

Esimene käesoleva seaduse § 15 lõikes 1 nimetatud kliimaaruanne koostatakse 30. aprilliks 2027. aastal.

§ 21. Valdkonna programmide kooskõlla viimine kliimaeesmärkidega ja esimese kliimamuutustega kohanemise teekaardi koostamine

(1) Valdkonna eest vastutav ministeerium koostab koostöös teiste asjasse puutuvate ministeeriumite ja huvirühmadega 12 kuu jooksul käesoleva seaduse jõustumisest arvates § 13 lõikes 2 nimetatud kliimamuutustega kohanemise teekaardi, mis aitab käesoleva seaduse § 12 sätestatu alusel määrata valdkondades kindlaks kohanemisega seotud olulised tegevused ning seada kohanemise eesmärgid.

(2) Ministeeriumid arvestavad alates 2027. aastast oma programmide koostamisel käesoleva seaduse §-ides 11 ja 12 sätestatud kliimaeesmärkidega.